

Урок-дослідження у 8 класі
**«Місце для дракона» Ю. Винничука – повість-казка про
сучасний світ, у якому й досі живуть «драконячі закони».**

*«Для мене щастя полягає в тому, щоб робити улюблену справу, щоб не
робити те, що мені не подобається»*

Юрій Винничук

Дружба, яка закінчилася, ніколи, власне, і не починалася...

Сьогодні ми будемо аналізувати повість-казку «Місце для дракона» сучасного українського письменника, талановитого філолога, журналіста, редактора, перекладача та суспільного діяча Юрія Винничука.

«Дослідження історії написання повісті».

Для дитячої аудиторії Юрій Винничук зазвичай творить у жанрі літературної казки, однак дещо модифікованої, поєднаної з іншими жанрами. Зокрема, серед найвідоміших дитячих книжок письменника повість-казка «Місце для дракона», яка розповідає про трав'їдного дракона Грицька, що зображений не як жорстокий хижак, а як мрійник та романтик. Уперше твір з'явився у 1990 році у збірці «Спалах», окремою книгою вийшов у 2015 році у харківському видавництві «Фоліо». У 2016 році з'явилося друге видання повісті у Дитячому арт-видавництві «Чорні вівці» в Чернівцях.

Також у 2016 році створено аудіокнигу «Місце для дракона», яку озвучила Катерина Шестакова.

«Дослідження особливостей назви повісті».

Назва повісті-казки Юрія Винничука – «Місце для дракона». Що ж мав на увазі автор, назвавши так твір?

У Стародавній Греції був такий вираз: «Драконівські закони писані не чорнилом, а кров'ю», пов'язаний з діяльністю давньогрецького правителя Дракона (за іншими джерелами Драконта). Звід законів, уведений ним,

передбачав надзвичайно суворі покарання – смертну кару за провини. Закони настільки закріпились у тогочасному суспільстві, що відмінити їх не наважувались і наступні правителі Греції.

Дракон – збірна назва, що об'єднує ряд міфологічних і фантастичних істот. Слово «дракон» використовується в найменуваннях деяких реальних видів хребетних, переважно рептилій і риб. Образ дракона широко поширений у фентезі, а також використовується у феншуй та астрології. Це змієподібна істота великих розмірів, котра, у деяких розповідях, харчується людьми, має кілька голів, може літати та видихати полум'я зі своєї пащі, володіє чарівними здібностями.

Розповіді й легенди про драконів відомі практично всім народам світу. Характеристики драконів і ставлення до них у культурах різні. У традиції країн Далекого Сходу дракони здебільшого зображаються добрими, покровителями людей. Західній традиції властиве зображення драконів злими істотами, з якими вступають у бій шляхетні лицарі.

Твір «Місце для дракона» – напрочуд дивна історія, в якій усе навпаки: дракон на ім'я Грицько – це не лютий і кровожерливий хижак, що поїдає молодниць, а добрий травоїдний мрійник та романтик, натомість лицарі на чолі з володарем королівства – злі та підступні. Дракон милується метеликами, пише вірші та читає Біблію. Біля його печери замість людських останків – доглянуті клумбочки мальв, а своє полум'яне дихання він спрямовує тільки вгору, щоб не нищити природу. Дракон не їсть м'яса і не хоче нікого вбивати. Але традицій ніхто не скасовував, і вони зобов'язують будь-що знищити дракона. Добро і зло міняються масками – люди стали драконами, а Грицько-дракон більше людина, ніж самі люди. Отож, чи зможе зрозуміти він закони людського світу, а головне – виправдати їх? Чи знайдеться місце драконові-метелику серед придворних інтриг, королівських змов, лицарських поєдинків і боротьби за принцесу та Люботинське королівство?...

«Дослідження жанру твору».

Автор визначає твір як повість-казку. Даючи одне з інтерв'ю, Юрій Винничук сам зауважив, що ще й досі дуже любить казки, і йому здається, що він постійно їх пише. Повість-казка є одним з досить цікавих жанрів дитячої літератури, яка на прикладі вигаданих ситуацій пропонує розібратися в стосунках людей, вчитися відрізняти погане від хорошого, оцінювати вчинки персонажів. Цей жанр створює вигадані світи, але при цьому дає можливість знайомитися зі світом реальним, його правилами та особливостями. Крім того, в повісті-казці діють вигадані персонажі, відбуваються чарівні події.

Повість – епічний жанр середнього розміру. Частіше за все їй відводять місце між романом і оповіданням.

Повість-казка, або казкова повість вирізняється тим, що в ній, як і в казці, багато вигадки та фантазії, але персонажі діють протягом тривалого часу.

«Місце для дракона» – твір фантастичний, проте написаний без прикрашування подій та вчинків, тому це реалізм. Потрібно увести поняття «магічного реалізму», який є провідним методом творчості Юрія Винничука.

Магічний реалізм – це реалізм, у якому органічно поєднуються елементи реального та фантастичного, побутового та міфічного, дійсного та уявного, таємничого. Магічний реалізм притаманний літературі Латинської Америки.

«Дослідження сюжету повісті».

У книзі Юрія Винничука «Місце для дракона» все перевертається з ніг на голову: дракон зовсім не лютий і кровожерливий хижак, що поїдає пишних молодниць, а добрий травоїдний мрійник та романтик. Лише одна річ залишається незмінною: у світі й досі діють «драконячі закони».

Традиції у князівстві, де миролюбно живе дракон Грицько, зобов'язують будь-що вбити дракона. Тож князівські посланці скликають лицарів із усіх усюд. Найсміливіший із них стане чоловіком прекрасної князівни Настуні. Проте, зібравшись докупі, відважні лицарі роз'їхались, адже «лютий хижак» й гадки не мав з кимось боротися, щоб бува не завдати нікому шкоди. Ось така каламбурна зав'язка повісті-казки Юрія Винничука.

Підступний князь вигадує інший спосіб досягти мети: вирішує потоваришувати із драконом і змусити його чинити так, як хоче він. Його наміри здійснюються. Грицько вважає князя своїм другом, заради якого він здатен на самопожертву. Дракон погоджується битися з лицарями й загинути від зброї воїна Лавріна, аби догодити князеві та «урятувати» майбутнє Люботина – своєї батьківщини.

Наставник і вчитель дракона, старий пустельник казав: «Життя володаря не варте й одного рядка поета». Але Грицько не зважає на ці слова й жертвує собою заради, як йому здавалося, друга – князя, заради князівни Настуні, в яку встиг закохатися.

Але вбивство дракона не приносить миру та спокою в князівство, а лише пробуджує лихі інстинкти... Це, врешті, розуміє й сам володар. Продовжуючи демонструвати весь парадокс того, що відбувається, автор укладає в уста дракона не менш парадоксальну прощальну молитву до Господа. Але чи принесло вбивство дракона спокій та мир у князівство? Ні, воно лише пробудило лихі інстинкти. «Що станеться, коли народові буде замало смерті зм'я, бо зло ним не вичерпалось? Що буде, коли він кине́ться шукати й інші джерела зла? Одного дракона на всю державу замало. Де взяти ще стільки драконів, аби кожен мав кого розп'ясти? Де взяти стільки юд, аби мали на кого перекласти провину? Коли народ не має кого проклинати – сили його підупадають. Боже! Пошли нам драконів!» – роздумує Юрій Винничук.

«Дослідження композиції повісті».

Композиція – 7 розділів, поділені на підрозділи.

Пролог. Спокій і затишок запанували в князівстві, люботинці відвикли боронитися, запанувала нудьга, неймовірна лінь і розмореність.

Зав'язка. «Так і оголосить: хто переможе дракона – пошлюбить князівну і сяде на престолі. Бій з Драконом – святе діло». Тут народ валом повалив.

Розвиток дії. Через Пустельника Князь познайомився із Драконом, втерся йому в довіру і попросив допомогти в такому делікатному ділі – віддати життя заради «спасіння Люботина».

Кульмінація. І Лицар, заплющившись, навідліт рубав мечем у те око, в якому він, наче у дзеркалі, та в цю мить надлітає джура і спис його з розгону впирається, мов жало оси, а голова Драконова сіпається. Дракон важко падає, голова його гупає об землю, і чи то почулося Лицарю, чи справді долинуло: «Дякую».

Розв'язка. Дракон убитий, новий князь знайдений, до того ж саме той, кого вподобала молода князівна, але старий Князь не знаходить собі спокою, його мучить совість. Він приходить час від часу на могилу Дракона, якого похоронили біля Пустельника, розмовляє з ними, наче із живими, і незабаром й сам помирає біля їхніх могил.

«Дослідження проблематики повісті».

Проблеми, які порушив автор, є гостро актуальними в наш час. Адже «драконячі закони», на жаль, панують і в сьогоденні. Добрі, чесні, відверті, порядні люди часто потерпають від підступних «володарів життя». Важко виживати романтикам-поетам, яких долають зухвалі прагматики. А нових «князів» мало цікавлять митці, для них важливими є передусім влада та особистий престиж. Отже, повість-казка «Місце для дракона» Юрія Винничука змушує нас замислитися над тим, а чи повинно так бути насправді? Чи правильним є те, що «поети так тяжко помирають, і нема їм на цьому світі місця, бо вони нетутешні»?

«Дослідження образів повісті».

Дракон Грицько – алегоричний образ. Він досить незвичайний. Вісім років він жив і виховувався сам, бо всі його родичі давно зникли. Яйце, з якого він вилупився, багато років пролежало у печері. Це не хижак, не страшна істота, а щиросердна міфічна тварина, яка ніколи нікому не завдавала кривди. А ще дракон знав грамоту: вмів читати та писав вірші. Але не в очах кожного дракон має такі позитивні риси. Так, князь його характеризує зовсім інакше: «Жоден володар ніколи не змириться з тим, щоб на його землях жило якесь чудовисько. І дарма – чинить воно руйнації чи так от, як ти, книги почитує, – мусить бути убите». Проте пан Гудбрант таки наголошує на тому, що дракон зовсім не звичайний: «Але до того веду, що цей дракон якийсь дуже дивний. Ні на кого не нападає, нікого не вбиває. А найбільше, що мене здивувало, – вигляд його печери». А печера здивувала тому, що у інших драконів завжди перед входом лежить чимало кісток, що говорить про їхню хижацьку суть. Цей же житель Гличини не може похвалитися своєю здобиччю. Дракон Грицько, не зважаючи на свою натуру, протистоїть природі. У той час, як люди всіляко показують своє справжнє обличчя. Більшість із них ненажерливі, брехливі та жорстокі. Грицько ж виступає їхнім антиподом, контрастує з ними свої милосердям, щирістю та добротою.

Драконяче	Людське
Поява на світ, зовнішній вигляд	Ім'я, освіта, християнин, поет, поведінка, здатність до самопожертви заради блага інших, почуття вдячності до вчителя

Добро і зло у повісті Юрія Винничука помінялися місцями: люди стали потворами, а дракон Грицько більше людина, ніж мешканці галицького князівства Люботин.

Пустельник – мудрий, щирий, відданий та добрий. Саме він стає наставником та вчителем дракона, попри власні страхи. Пустельник намагається врятувати друга, проте, на превеликий жаль, йому це не вдається. В образі пустельника змальовано досвідчену, розумну людину, яка уміє відрізняти добро від зла, бачити справжню сутність особистості, не зважаючи на зовнішність. Такі люди уміють навчати інших, піклуватися про них, це мудрі наставники, які люблять своїх вихованців та вірять у них.

Князь Люботинський – утілення підступної, підлої людини, яка заради досягнення своєї мети здатна йти до кінця, руйнуючи все на своєму шляху, навіть людські долі. Такі особистості уміють увійти в довіру, а потім зрадити друзів, морально знищивши їх. Князь – підступний, хитрий. Він починає мріяти про знищення дракона. І образ князя у результаті є по-справжньому хижацьким. Так, він людина, проте з хижацькою натурою. Це антипод Грицька. Князь злий, нерозсудливий, грубий.

В образах дракона та пустельника показані порядні люди, які не чинять зла, а роблять все для того, щоб світ став кращим. Змальовуючи образ князя, автор нагадує нам, якими не треба бути, а також указує на особистостей, яких треба

«Сценічна історія повісті».

У 2018 році в Київському малому драматичному театрі з'явилася вистава «Місце для дракона» за однойменною повістю Ю. Винничука. Це чарівна казка про добро, відповідальність, людяність та нелегкий вибір, який кожному з нас доводиться робити. А, може, й не казка. Бо, придивіться уважніше: поряд із нами насправді живуть й добрі дракони, й підступні князі, благородні й не дуже лицарі та нещасні князівни.

Також у 2018 році у Київському академічному театрі на Липках поставлено виставу «Місце для дракона» за твором Юрія Винничука. Режисер-постановник – Олег Мельничук. У виставі відтворено казкову історію про сумну і похмуру державу. В один прекрасний момент виявляється, що там оселився... дракон. І дарма, що він має тонку вразливу душу – дракона треба вбити. Невже суспільство може бути таким жорстоким? Чи переможуть справедливість та людяність?

Підсумок

Сучасні митці намагаються знайти все нові й нові засоби художнього впливу на читачів. Вони звертаються й до традиційних жанрів, як повість-казка, і поєднують жанри, звертаючись до притчі, використовують алегорію. Створюється нове неповторне враження напівфантастичної, напівреальної дійсності, у якій прочитується дуже прозорий підтекст і висвітлюються всі вади нашого суспільства, нашого часу. Таким є твір Ю. Винничука. Повість-казка «Місце для дракона» алегорично розповідає про сучасне життя. Насправді в усі часи закон і правда залежить від тих, на чиєму боці сила. На жаль, для можновладців часто неважливо, що в багатьох

випадках заради утвердження та підтримки їхніх законів ллється невинна кров.

Повість-казка «Місце для дракона» не втрачає своєї актуальності і в наш час. Вона учить нас, що зі злом, несправедливістю треба боротися, але так, щоб не скоїти ще більшого зла, бо далеко не всіма шляхами можна дійти праведного діяння. І ніколи неправда не може бути на благо людині.

Дорогі діти, я бажаю, щоб на вашому життєвому шляху зустрічалися лише такі друзі, як дракон, і ви ніколи не зустрічали князів...